

Seminārs „Kultūras stratēģijas izstrāde”

Kultūras plānu un stratēģiju veidi

Visaptverošs, detalizēts kultūras plāns Plāns, kas balstās uz plašu kultūras definīciju un veidots domājot par un iesaistot visu vietējo kopienu

Vispārējais kultūras plāns Līdzīgs iepriekšējam, tikai vispārējs ilgtermiņa mērķu formulējums, kam sekos detalizētāka plānošana

Kultūras plāns, akcentējot vienu nozari Kultūras plāns, kas fokusējas uz vienu kultūras/mākslas nozari

Kopienas kultūras novērtējums jeb kultūras kartēšana Kopienas kultūras resursu un vajadzību identifikācija un analīze, kas veidota konsultatīvā un sadarbības procesā. Tā ir svarīga sākumfāze jebkuram kultūras plānošanas procesam.

Specifisks mākslas vai kultūras aspekta novērtējums Specifisks novērtējums, piem., ekonomiskās ietekmes vai kultūras tūrisma potenciāla novērtējums

Specifiskas tēmas plāns Plāns, kas fokusējas uz vienu tēmu, piem., pieejamība vai daudzveidība.

Plāns vienai priekšpilsētai Plāns vienam ģeogrāfiskam areālam, piem., priekšpilsētai.

Pašvaldības vai reģiona vispārējā attīstības plāna kultūras daļa – vertikāla Vispārējā attīstības plānā integrēta nodaļa, kas veltīta mākslai, kultūrai, kultūras mantojumam u.tml.

Pašvaldības vai reģiona vispārējā attīstības plāna kultūras daļa – horizontāla Vispārējā attīstības plānā horizontāli integrēts kultūras aspekts - katrā sadaļā kultūra un māksla ir līdzeklis, lai sasniegtu izvirzītos mērķus.

Pilsētu un lauku kultūras stratēģijas

Lauki: Samazinās iedzīvotāju skaits, novecošana, kā paturēt jauniešus laukos, ierobežotas ekonomiskās un sociālās iespējas, mazāks pakalpojumu klāsts, pārmaiņas lauksaimniecībā: vienas ģimenes saimniecību izzušana, lielsaimniecību veidošanās, intensīvās saimniekošanas metodes

Pilsētas: Migrācija, novecošana, jauniešu bezdarbs, narkotikas u.c., grūtāk veidot kopienas apziņu, vides problēmas

Lauku kultūras stratēģijas:

- citas nozares
- zemāks iedzīvotāju blīvums
- mazāks pakalpojumu klāsts
- grūtāk iedzīvotājiem nokļūt norises vietā
- mazāks profesionālās mākslas piedāvājums
- iedzīvotāji aktīvāki līdzdalībai

Radošās lauku ekonomikas Anglijā:

- mākslas un lauku kultūras tūrisms
- digitālie mediji un lauku ekonomika
- attīstīt radošās lauku apvienības
- pilsētu–lauku un kultūras daudzveidības–uzņēmējdarbības partnerības
- mākslas fermas, lauku bienāles, mākslas festivāli laukos
- jaunais lauku dizains un arhitektūra
- ieguldīt lauku sabiedrības radošumā un lauku kultūras kapitālā
- izmantot zemi mākslai un atjaunojamiem resursiem
- ēdienu kultūras un lauku ēdienu mārketinga iniciatīvas
- jaunā lauku amatniecība, tekstila/modes saikne ar lauksaimniecību

Pilsētas vs lauki

Māksla kā produkts --> māksla kā process

Iedzīvotājs kā klients --> iedzīvotājs kā dalībnieks

Māksla un radošums --> inovācijas un iedzīvotāju uzņēmējdarbība

Kultūras infrastruktūra --> kopienas pulcēšanās vietas

Attīstīt radošo ekonomiku --> mainīt ekonomisko attīstību

Pētījums “Developing and Revitalizing Rural Communities Through Arts and Culture” (Creative City Network of Canada)

Normatīvā bāze

Attīstības plānošanas sistēmas likums <http://likumi.lv/doc.php?id=175748>

Izšķir šādus attīstības plānošanas dokumentu veidus: politikas plānošanas dokumenti, institūciju vadības dokumenti un teritorijas attīstības plānošanas dokumenti.

Nosaka amatprincipus: Attīstības plānošanā ievēro šādus amatprincipus:

- 1) ilgtspējīgas attīstības princips — tagadējām un nākamajām paaudzēm nodrošina

kvalitatīvu vidi un līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionāli izmanto dabas, cilvēku un materiālos resursus, saglabā un attīsta dabas un kultūras mantojumu;

2) interešu saskaņotības princips — saskaņo dažādas intereses un ievēro attīstības plānošanas dokumentu pēctecību, nodrošina, lai tie nedublētos;

3) līdzdalības princips — visām ieinteresētajām personām ir iespēja līdzdarboties attīstības plānošanas dokumenta izstrādē;

9.pants. Attīstības plānošanas dokumentu hierarhija

(1) Izstrādājot attīstības plānošanas dokumentus, tos savstarpēji saskaņo un ievēro ilgtermiņa konceptuālo dokumentu "Latvijas izaugsmes modelis: cilvēks pirmajā vietā".

(2) Hierarhiski augstākais ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments ir Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija. Hierarhiski augstākais vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments ir Nacionālais attīstības plāns.

(3) Vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumenti ir hierarhiski pakārtoti ilgtermiņa attīstības plānošanas dokumentiem. Īstermiņa attīstības plānošanas dokumenti ir hierarhiski pakārtoti vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumentiem.

(4) Vietējā līmeņa attīstības plānošanas dokumenti ir hierarhiski pakārtoti reģionālā un nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem. Reģionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumenti ir hierarhiski pakārtoti nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem.

(5) Attīstības plānošanas dokumenti, kas izstrādāti konceptuāla lēmuma pieņemšanai vai nacionālās pozīcijas formulēšanai, ir hierarhiski pakārtoti šā panta otrajā daļā minētajiem attīstības plānošanas dokumentiem.

(6) Starptautiski ierosinātos attīstības plānošanas dokumentus iekļauj nacionālo plānošanas dokumentu hierarhijā, izvēloties atbilstošāko attīstības plānošanas dokumenta veidu.

Attīstības plānošanas dokumentus izstrādā nacionālā, reģionālā un vietējā līmenī.

Teritorijas attīstības plānošanas likums <http://likumi.lv/doc.php?id=238807>

nosaka, ka pašvaldības pārziņā ir

20.pants. Vietējās pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumenti

Vietējai pašvaldībai ir šādi savstarpēji saskaņoti attīstības plānošanas dokumenti:

- 1) vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģija;
- 2) vietējās pašvaldības attīstības programma;
- 3) vietējās pašvaldības teritorijas plānojums;
- 4) lokālplānojumi;

5) detālplānojumi;

6) tematiskie plānojumi.

Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi

Ministru kabineta noteikumi Nr.1178 <http://likumi.lv/doc.php?id=200576>

nosaka trīs politikas plānošanas dokumentu veidus:

Pamatnostādnes Pamatnostādnes ir uz konkrētu, valstij nozīmīgu mērķu sasniegšanu vērsts vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kas aptver plašu jautājumu loku un ko izstrādā laikposmam no pieciem līdz septiņiem gadiem.

Plāns Plāns ir īstermiņa politikas plānošanas dokuments, ko izstrādā politikas ieviešanai noteiktā nozarē laikposmam līdz trim gadiem, lēmējinstiūcijas atbalstītu pamatnostādņu īstenošanai vai augstākas iestādes dotā uzdevuma izpildei.

Koncepcija Koncepcija ir politikas plānošanas dokuments, ar kuru informē lēmējinstiūciju par noteiktas problēmas esību vai par nepieciešamā normatīvā regulējuma būtību, par iespējamo turpmāko rīcību vai par problēmas iespējamiem risinājuma variantiem.

MK noteikumi Nr.970 "Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā"

<http://likumi.lv/doc.php?id=197033>

Iespējamie līdzdarbības veidi: darba grupas un konsultatīvās padomes, sabiedriskās un publiskās apspriešanas, publiskas diskusijas vai aptaujas, atzinuma sagatavošana pirms plānošanas dokumenta pieņemšanas vai iebildumi un priekšlikumi lēmuma pieņemšanas procesā, kā arī līdzdarbojoties politikas ieviešanā.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030:

saglabāt un attīstīt Latvijas kultūras kapitālu un veicināt piederības izjūtu Latvijas kultūras telpai, attīstot sabiedrības radošumā balstītu konkurētspējīgu nacionālo identitāti un veidojot Latvijā kvalitatīvu kultūrvidi

Nacionālais attīstības plāns 2020: ekonomikas izrāviens - katra Latvijas iedzīvotāja un valsts labklājības pieaugumam

Radošā Eiropa: sekmēt Eiropas kultūras un lingvistiskās daudzveidības aizsardzību un popularizēšanu, un stiprināt kultūras un radošā sektora konkurētspēju, lai veicinātu gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi saskaņā ar Eiropa2020 stratēģiju

Radošā Latvija: Saglabāt un attīstīt Latvijas kultūras kapitālu un iedzīvotāju radošumu Latvijas konkurētspējai un labākai dzīves kvalitātei

Plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija

Plānošanas reģiona attīstības programma

Vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģija

Vietējās pašvaldības attīstības programma

Tematiskie plānojumi

Sasaistīt arī ar citiem plānošanas dokumentiem, nozaru stratēģijām: ekonomisko attīstību, tūrismu, izglītību, dabas resursu izmantošanu, uzņēmējdarbības attīstību.

- Reģionālās attīstības pamatnostādnes 2013.-2019.gadam

- Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam

- Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.-2018.gadam

Kultūras stratēģijas balsti:

vieta identitāte, resursi, kopiena

Vietas identitāte

Vietas un kopienas identitāte nav statisks koncepts, bet var attīstīties; atspoguļo vietējās sabiedrības vērtības. Pilsētas, pagasta, reģiona vai priekšpilsētas identitāte ir šīs vietas stāsts

Vietējais kultūras un sociālais konteksts/vērtības, kas svarīgas iedzīvotājiem:

- iedzīvotāji un demogrāfija
- valodas, kurās runā vietējie iedzīvotāji
- vide, dabas resursi, ainava, klimats, augu valsts
- kultūras vēsture
- tradīcijas un ieražas
- ēšanas kultūra
- dizains un arhitektūra, tās vēsture
- vietējās izglītības iestādes
- transporta infrastruktūra
- mākslas un kultūras piedāvājums, organizācijas, telpas, notikumi u.tml.

"Ainavu" pieeja pilsētplānošanā

Mindscapes: fiziskā ainava + cilvēku vizuālā un kultūras uztvere par šo vietu.

Kas jāņem vērā:

- vietas tēls medijos
- stereotipi, joki
- vietas atveide mūzikā, literatūrā, kino, vizuālās mākslās u.c.
- mīti un leģendas
- tūrisma ceļveži

- iedzīvotāju, pilsētas viesu viedoklis, piem., aptaujās
- nozīmīgu grupu viedoklis (riteņbraucēji, kājāmgājēji, frizieri, taksisti)
- vietas simboli, reliģiskie un iedzīvotāju rituāli, svētki
- iedzīvotāju ieradumi (sēdēšana parkā u.c.)

(Franco Bianchini, Lia Ghilardi "Culture and Place Branding")

Sajūtu ainavas – skaņu, smaržu, krāsu, vizuālā, taustes u.c. (Charles Landry "The Art of City Making")

Vietējā kopiena

Kas ir vietējā kopiena?

Kā to identificēt?

Kā apzināt un iesaistīt?

Kultūras resursi

Kultūra ir tas, ko par kultūru uzskata cilvēki, kas piedalās šī plāna veidošanā un kam plāns domāts (Colin Mercer)

"Vissvarīgākais ir pats process, kā jūs nonākat līdz definīcijai – diskusijas, sarunas, dažādi uzskati par to, kā cilvēki uztver kultūru, un neizbēgami arī pretrunas, kas no šīm diskusijām raisās. Kultūra ir kopējā diskusiju summa par to, kā cilvēki izprot kultūru savā kopienā" (Robert Palmer 2002)

Kultūras definīcija

Ja kultūra tiek interpretēta kā māksla, tad parasti valdība uzņemas atbildību par dažādu mākslas un kultūras nozaru pārraudzību, un Kultūras ministrijas uzmanības lokā ir rūpes par teātru, galeriju, muzeju, vēsturisko celtnu infrastruktūru un atzītiem māksliniekiem vai mākslinieku kolektīviem (Matarasso and Landry 1999, 11. lpp.).

Kultūras resursi:

Mākslas nozares

Amatniecība

Kultūras un radošās industrijas (kino, video, radio, foto, elektroniskā mūzika, izdevējdarbība, dizains, mode u.c.)

Struktūras un iemaņas, kas nepieciešamas, lai veidotu un pārvaldītu mākslas, amatniecības un kultūras industriju produktus

Komerčiālas un sabiedriskas kultūras infrastruktūra/aprīkojums

Cilvēku veidotā vide

Vietējās tradīcijas

Etniskā un kultūras daudzveidība

Kultūras mantojums

Daba

Kopienas tēls/identitāte (Debora Mills)

+ sports

+ kultūras izglītība

Cits iedalījums:

- idejas

- vizuāli tēli

- aktivitātes

- vietas

- institūcijas

(Colin Mercer, Towards Cultural Citizenship, p.169)

Kultūras stratēģijas rakstīšanas fāzes

Pirms...

- Savākt esošo informāciju (plāni, citas kultūras stratēģijas)
- Konsultēties ar vietējo sabiedrību
- Veidot partnerattiecības un meklēt sabiedrotus
- Saprast lēmumu pieņēmēju pozīciju
- Meklēt finansējumu

Viss process

1. Sagatavošanās (2-3 mēneši)
2. Informācijas apkopošana un izpēte (4-6 mēneši)
3. Novērtējums un analīze (2-3 mēneši)
4. Organizēšana un konsultēšanās (visu laiku)
5. Rakstīt stratēģiju (1-2 mēneši)
6. Sabiedriskā apspriešana (2-3 mēneši)
7. Pēdējā redakcija un pieņemšana (1-2 mēneši)
8. Stratēģijas prezentācija (1 mēnesis)
9. Īstenošana, monitorēšana un progresa novērtēšana (visu laiku)

Saturs

levads (iemesls, saskaņotība ar citiem plānošanas dokumentiem, process, definīcijas)

Kultūras kartēšana un vajadzību izvērtēšana (esošās situācijas audits, kvantitatīvs uzskaitījums infrastruktūras, organizāciju, nodarbinātības, tūristu u.tml., auditorijas "kartēšana")

Vīzija, pamatprincipi, mērķi/prioritātes, darbības plāns

Budžets?

Izvērtēšana un monitorings (indikatoru/ kritēriji, vai tiks sniegti kādi izvērtēšanas ziņojumi, apspriests progress u.tml.)

Kultūras kartēšana

- Kultūras kartēšana = vietējā kultūras profila izpratne
- Resursi kā priekšrocības nevis trūkumi
- Atklāt resursus, kas nav pilnībā izmantoti:
- vietas identitāte un unikalitāte
- neformālās aktivitātes kopienā
- sadarbības tīklus
- dažādi dzīvesstili

Piemērs:

- Demogrāfijas dati (piem., Tautas skaitīšanas rezultāti no CSB), lai raksturotu vietējos iedzīvotājus
- Identificēt dažādu iedzīvotāju grupu kultūras un sociālās vajadzības
- Kategorizēt un uzskaitīt/kartēt reģiona kultūras resursus (infrastruktūru, aktivitātes, cilvēkus, organizācijas, nozīmīgas vietas, ainavas, iepriekšējie kultūras projekti, sabiedriskos pakalpojumus, ekonomiskās aktivitātes)
- Identificēt potenciālos jaunus kultūras resursus
- Identificēt attiecības, kas ir starp dažādiem kultūras resursiem
- Identificēt šķēršļus kultūras pieejamībai dažādām iedzīvotāju grupām
- Izvērtēt stiprās un vājās puses/vai: priekšrocības vietējās kopienas kultūras aktivitātēm
- Izvērtēt iepriekšējo kultūras projektu un aktivitāšu rezultātus un nozīmību
- Izvērtēt attiecības starp kultūras attīstību un citām nozarēm (tūrisms, nodarbinātība, u.c.)

Darbības plāns

	Mērķi	Uzdevumi	Sagaidāmie rezultāti	Projekti	Atbild. Institūcijas un partneri	Ilgums	Skaidrojums
1							
2							
3							
4							
5							

Novērtēšana

Kam? Kam izvērtējums vajadzīgs/tiek gatavots?

Kurš? Kurš vāks datus?

Kad? Kad dati tiks apkopoti?

Ko? Kādus datus?

Kā? Kā novērtējums tiks izmantots?

Iedzīvotāju un NVO iesaistīšana

Kāpēc jāiesaista?

- LR normatīvie akti nosaka iedzīvotāju iesaistīšanu
- Pašvaldībai ir jābūt iedzīvotājiem "tuvu"
- iegūt padomus
- Saskaņot viedokļus

Kas jāiesaista?

- Iedzīvotāji, iedzīvotāju apvienības, biedrības (kultūras un atpūtas, sporta, sociālās, politiskās, vides u.c.), jaunieši, seniori, uzņēmēji, tūrisma, mediju pārstāvji, dažādu etnisko grupu pārstāvji, skolas...

MK noteikumi Nr.970 "Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā"

Iespējamie līdzdarbības veidi: darba grupas un konsultatīvās padomes, sabiedriskās un publiskās apspriešanas, publiskas diskusijas vai aptaujas, atzinuma sagatavošana pirms plānošanas dokumenta pieņemšanas vai iebildumi un priekšlikumi lēmuma pieņemšanas procesā, kā arī līdzdarbojoties politikas ieviešanā.

Pamatprincipi iesaistes procesam:

Iekļaujošs

Uzticams

Skaidrs

Elastīgs

Metodes

- Vīzijas un stratēģijas sesijas
- Prāta vētras, vizualizācija, sapņošana, u.c.
- Ideju tirgus
- Datorsimulācijas un plānu modelēšana
- Sociālās un vides ietekmes analīze
- "Virtuves sarunas" jeb sarunas pie kafijas
- Informācijas komplekti (drukāti un elektroniski)
- Informācijas dienests
- Scenāriju /konceptiju izstrāde
- Plakātu konkurss
- Informācijas apkopošanas darbnīcas
- Izpētes braucieni
- Semināri, darbnīcas, forumi, konferences, fokusa grupas, u.c.
- Stimulēšana un atzinība
- Brīvprātīgo apmācīšana
- Pasākumi un kultūras projekti vietējā kopienā
- Aptaujas, anketēšana
- Informācijas izstādīšana, izstādes
- Mediju informēšana, raksti, preses konferences, intervijas
- Oficiāla dokumentu izskatīšana
- Iedzīvotāju komitejas, eksperu grupas
- Intervijas ar galvenajām iesaistītajām pusēm

Dilemmas un sarežģījumi

Plānošana nedrīkst aizstāt reālu rīcību

Finansējuma trūkums

Politiskā atbalsta trūkums

Praksē sadarbība starp dažādām nozarēm un departamentiem ir pārāk vāja, tādēļ integrētos plānos ir grūti īstenot

Veiksmes nosacījumi

- kultūras kartēšanas procesā atklāti unikāli resursi
- tiek meklēta sinerģija starp dažādiem resursiem
- vietējā kopiena un līderi ir iesaistījušies plānošanas procesā un izmantojuši savu radošo potenciālu
- ir jauns pārvaldības mehānisms, kas šo plānu palīdz īstenot un novērtēt (Lia Ghilardi "Ambitious and Resourceful Cultural Planners")